

Michael Inwood (1944 – 2021)

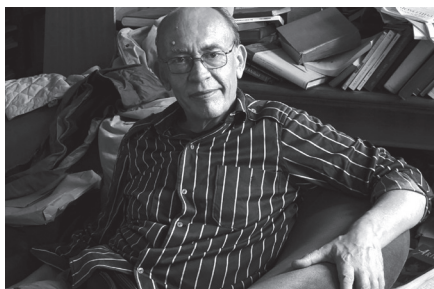
Αθηνά Καβουλάκη

Η ΕΙΣΟΔΟΣ του 2022 σφραγίστηκε από μία σημαντική απώλεια για τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα των φιλοσόφων. Λίγο πριν από την αλλαγή του χρόνου έφυγε από τη ζωή ο Michael Inwood, διακεκριμένος Βρετανός μελετητής του Hegel, του Heidegger και της αρχαίας φιλοσοφίας, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

Ο Michael James Inwood γεννήθηκε το 1944 στο Νότιο Λονδίνο και μαθήτευσε στο Alleyn's School στο Dulwich από το 1955 έως το 1962. Εκεί διδάχθηκε Αρχαία Ελληνικά και Λατινικά από τον γνωστό κλασικό φιλόλογο David Raeburn, ο οποίος τον προετοίμασε για την εισαγωγή του στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Σπούδασε τα Κλασικά Γράμματα στο University College της Οξφόρδης, απ' όπου αποφοίτησε με άριστα το 1966. Η αριστεία και οι διακρίσεις του οδήγησαν στην εκλογή του ως εταίρου του Κολλεγίου Trinity της Οξφόρδης, όπου υπηρέτησε από το 1967 έως το 2011. Ξεχώρισε για την ευφύια του, το εύρος των γνώσεών του, τη βαθιά αφοσίωσή του στη διδασκαλία, τη γνήσια φιλοσοφική του διάθεση και την ανεπιτήδευτη προσωπικότητά του.

Η λίστα των δημοσιεύσεών του είναι μακροσκελέστατη, δημοσίευε όμως μόνο όταν του ζητούσαν κάτι κι εφόσον είχε κάτι να πει. Έγινε ιδιαίτερα γνωστός για το έργο του στη φιλοσοφία του Έγκελου με μελέτες κεφαλαιώδους σημασίας και ευρύτατης απήχησης (ενδεικτικά: *Hegel* 1983, *A Hegel Dictionary* 1992, *Hegel: The Phenomenology of Spirit* 2018). Ο Inwood είχε το σπάνιο χάρισμα να καταπιάνεται με δύσκολα ζητήματα της φιλοσοφίας του δυσνόητου αυτού Γερμανού φιλοσόφου και να τα αναλύει με τρόπο προσιτό και διαυγή. Χαρακτηριστική ήταν η άνεσή του να εντοπίζει εύστοχα και εύληπτα παραδείγματα για να εξηγήσει (χωρίς να αδικήσει) τις πιο σύνθετες κι αφηρημένες ιδέες.

Εκτός από τον Hegel, ο Michael Inwood είχε στρέψει το ενδιαφέρον και την ερευνητική του προσοχή σε έναν ακόμη Γερμανό φιλόσοφο, τον Martin Heidegger αυτή τη φορά (ενδεικτικά: *A Heidegger Dictionary* 1999, *Heidegger: A Very Short Introduction* 2019). Ιδιαίτερο, όμως, θαυμασμό φαίνεται πως έτρεφε και για τον Πλάτωνα. Προσκεκλημένος το 2012 σε πλατωνικό συνέδριο στην Κρήτη δε διστα-

Εικ. 1 : Ο Michael Inwood στο γραφείο του

σε να ομολογήσει με αφοπλιστική απλότητα (μια άποψη που φαίνεται πως επαναλάμβανε σε κύκλους φίλων και μαθητών): «Νομίζεις πως βρήκες μια αντίρρηση στον Πλάτωνα, για να συνειδητοποιήσεις πολύ σύντομα ότι εκείνος είχε σκεφτεί και ήξερε την απάντηση. Είναι πάντα ένα βήμα μπροστά, σαν τη χελώνα με το λαγό».

Μελετούσε και δίδασκε τους αρχαίους φιλοσόφους, ειδικά τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, και είχε πολυάριθμες δημοσιεύσεις (ενδεικτικά: “Truth and Untruth in Plato and Heidegger” 2005, “Plato’s Eschatological Myths” 2009, “Aristotle on *Akrasia*” 2013).

Οι κορυφαίοι αρχαίοι φιλόσοφοι μαζί με μείζονες νεότερους διανοητές (Θωμάς Ακινάτης, Ockham, Kant, Hegel & Heidegger) βρίσκονταν στο επίκεντρο και της διδασκαλίας του, για την οποία τον θυμούνται με απεριόριστο θαυμασμό κι αγάπη πολλές γενιές μαθητών. Ο ίδιος καμάρωνε πως δεν είχε χάσει ούτε μία ώρα ατομικής διδασκαλίας (tutorials), μα και οι φοιτητές και φοιτήτριές του φαίνεται πως έδειχναν μοναδική συνέπεια κι απολάμβαναν κάθε λεπτό επικοινωνίας μαζί του. Ήταν προσηνής κι ευγενής και κατάφερνε με τρόπο αβίαστο και χαλαρό να εμπλέκει σε συζήτηση ακόμα και τους νεοεισαχθέντες, τους οποίους αντιμετώπιζε σαν ισότιμους συνομιλητές. Το μάθημα κυλούσε σε ατμόσφαιρα νηφαλιότητας που ανακούφιζε και απελευθέρωνε τη σκέψη των νεαρών συνομιλητών του, ενώ ταυτόχρονα η ξεκάθαρη και μεθοδική διαλεκτική προσέγγιση του Inwood βοηθούσε στην οργάνωση των σκέψεων των νεοτέρων.

Ο εύτακτος κι ευπροσήγορος τρόπος επικοινωνίας και διδασκαλίας του Michael Inwood ερχόταν σε τελεία αντίθεση προς τη χαώδη ακαταστασία του γραφείου του, όπου γίνονταν τα μαθήματα. Σωροί βιβλίων κι εντύπων ήταν αραδιασμένοι παντού και οι πρωτοετείς που πρωτοεμφανίζονταν στην πόρτα του τρόμαζαν όχι μόνο στη θέα αλλά και στην προσπάθεια να βρουν κάποιο κάθισμα. Ο Inwood φαίνεται πως δεχόταν πιέσεις από διαφόρους να συγυρίσει, κάτι που είχε εκμυστηρευτεί στο μαθητή του Alexander Norman (διάσημο συγγραφέα και βιογράφο του Δαλάι Λάμα): «Μα τότε θα πρέπει να γίνω ένας άλλος άνθρωπος», του είχε πει προβληματισμένος. «Κανείς μας δεν θα το ήθελε αυτό!» ήταν η δήλωση του Norman.

Ο Michael Inwood είχε μάθει να αναγνωρίζει και να αποδέχεται τον εαυτό του, να λειτουργεί τη ζωή του χωρίς συμβατικότητες ή ψυχαναγκασμούς, να μη φοβάται να χαρακτηριστεί εκκεντρικός και να πορεύεται σχεδόν με αταραξία. «He is a real type» ήταν οι πρώτες συστάσεις που έλαβα για τον Michael Inwood από κάποιον φοιτητή του πριν από πολλά χρόνια στην Οξφόρδη. Και όντως με το αργόσυρτο βάδισμά του, το στοχαστικό βλέμμα του, τη χαρακτηριστική πίπα στα χείλη του (ή στο χέρι του), το πλατύ του χαμόγελο ξεχώριζε ευδιάκριτα ως μη τυπική παρουσία μέσα στο τοπίο της Οξφόρδης. Παρέμεινε ξεχωριστός μέχρι τέλους – μια ιδιαίτερη, ασυμβίβαστη κι εκκεντρική εν πολλοίς προσωπικότητα, προικισμένη με πολλά χαρίσματα, κυρίως ευφυνία, μετριοπάθεια και πραότητα.

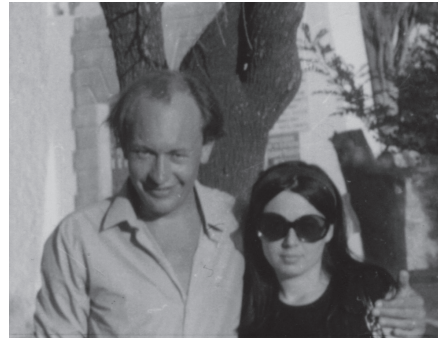
Φαινόταν πάντοτε ήρεμος και πάντοτε έτοιμος να δει κριτικά και πρισματικά το κάθε τι. Στα πολιτικά και κοινωνικά πράγματα της εποχής προσπαθούσε να

διατηρήσει τη δική του προσωπική, αποστασιοποιημένη και μη εμπαθή ματιά. Δεν παρασυρόταν από συνθηματολογίες και συρμούς και διέκρινε τον λαϊκισμό σε πολλές δημοκρατικές πρωτοβουλίες. Καλλιεργούσε, όμως, με τρόπο φυσικό ένα βαθιά δημοκρατικό ήθος στην καθημερινή του ζωή και τις σχέσεις του.

Τη στάση του αυτή τη συνέδεε εν μέρει με τη φιλοσοφική του σκευή και διατριβή, χωρίς να βλέπει τη σύνδεση αυτή ως αιτιακή. Δεν πίστευε πως οι ιδέες μπορούν να πλάσουν αγίους, όσο σημαντικές κι ενδιαφέρουσες κι αν είναι. Ούτε πίστευε πως η φιλοσοφία είναι απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση για τη διαμόρφωση ηθικής συνείδησης. Αντίθετα, θεωρούσε τη θρησκεία “φιλοσοφία του μέσου ανθρώπου” και συνήθιζε να υπενθυμίζει πως ο Heidegger ισχυριζόταν ότι συγκρατούσε τον άνθρωπο από το να ολισθήσει στη ζωώδη κατάσταση. Ο ίδιος παρέμεινε μάλλον μέχρι τέλους αγνωστικιστής.

Ο Michael Inwood είχε ισχυρούς δεσμούς με την Ελλάδα. Με την (πρώτη) σύζυγό του, τη διάσημη ελληνίστρια και ιστορικό της αρχαίας ελληνικής θρησκείας Christiane Sourvinou-Inwood, που έφυγε πρόωρα από τη ζωή το 2007, ερχόταν στην Αθήνα κάθε χρόνο (συνήθως τον Σεπτέμβριο), συνήθεια που κράτησε (κι επεξέτεινε) και μετά το θάνατό της. Διατήρησε, μάλιστα, όλες τις φιλικές σχέσεις που είχαν στην Ελλάδα κι επισκέφτηκε πολλές φορές και την Κρήτη. Μίλησε ως προσκεκλημένος ομιλητής σε συνέδρια και σεμινάρια και δημοσίευσε κατ’ επανάληψη μελέτες του στην *Αριάδνη*, το περιοδικό της Σχολής μας, το οποίο εκτιμούσε ιδιαίτερως. Ο πρώτος τόμος της σειράς παραρτημάτων της *Αριάδνης* (*Ariadne Supplements* 1) είναι αφιερωμένος στη μνήμη της Christiane. Για την έκδοση του τόμου αυτού ο Inwood παραχώρησε φωτογραφικό κι άλλο ανέκδοτο υλικό από τα κατάλοιπά της. Επιπλέον, συνέγραψε ένα ευσύνοπτο κι ευρηματικό δοκίμιο για το νόημα της θρησκείας (“What is the Point of Religion?”), *παίζων τε άμα και σπουδάζων*.

Αυτό το ζωηρό, παιγνιώδες πνεύμα του Michael Inwood μαζί με την ανυπόκριτη μετριοφροσύνη του, την οξύνοιά του, την αντισυμβατικότητα του και την ανθρώπινη ζεστασιά του θα μείνουν αξέχαστα σε όλους όσους τον γνώρισαν.

Εικ. 2 : Ο Michael Inwood και η Χριστιάννα Σουρβίνου-Inwood στην Κέρκυρα

Αθηνά Καβουλάκη
Επίκουρη Καθηγήτρια
Τομέας Κλασικών Σπουδών
Τμήμα Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
kavoulaki@uoc.gr